

Видатні українці:

Агатангел

Кримський

(1871–1942)

Частина I

Житєпис

15 січня 1871 року у Володимир-Волинському на Волині у російськомовній сім'ї народився Агатангел Юхимович Кримський, один із найвидатніших мовознавців світу, український історик, славіст і сходознавець, письменник та перекладач, один з фундаторів першої української Академії наук. Агатангел Кримський відомий як один із найвизначніших світових дослідників сходу. Автор численних наукових праць з історії культури арабських країн, ґрунтовно вивчав історію ісламу, письменство, літературу та театри Сходу. Омелян Пріцак, останній учень А. Кримського, якось влучно сказав, що Агатангел Юхимович є "найкращим кримським подарунком Україні".

Вважають, що Кримський був одним із найвизначніших сходознавців у світовій філології. XVI сесією Генеральної асамблеї ЮНЕСКО 1970 року його ім'я занесене в перелік найвидатніших діячів світу. Він став ученим-орієнталістом світового рівня, спеціалістом з арабістики, тюркології та іраністики і залишив після себе понад тисячу наукових праць. Першим доніс до українського читача, перекладену з оригіналів східну поезію, упорядкував її антологію IX-XV століть, додавши вступні наукові довідки. "Жоден із нових істориків Османської імперії не мав такої ерудиції, як Агатангел Кримський", — зазначає американський професор Омелян Пріцак.

За однією із версій (яку, до речі, підтримував сам Агатангел Юхимович) його рід походив із Бахчисараю й перебував у родинному зв'язку з кримським ханом. У 1696 році після конфлікту з ханом прадід Кримського вимушений був втекти з Бахчисараю й поселитись на території сучасної Білорусі. Там прийняв православ'я і його "охрестили" Кримським.

А. Кримський. Автобіографія. Рукопис.

122404.

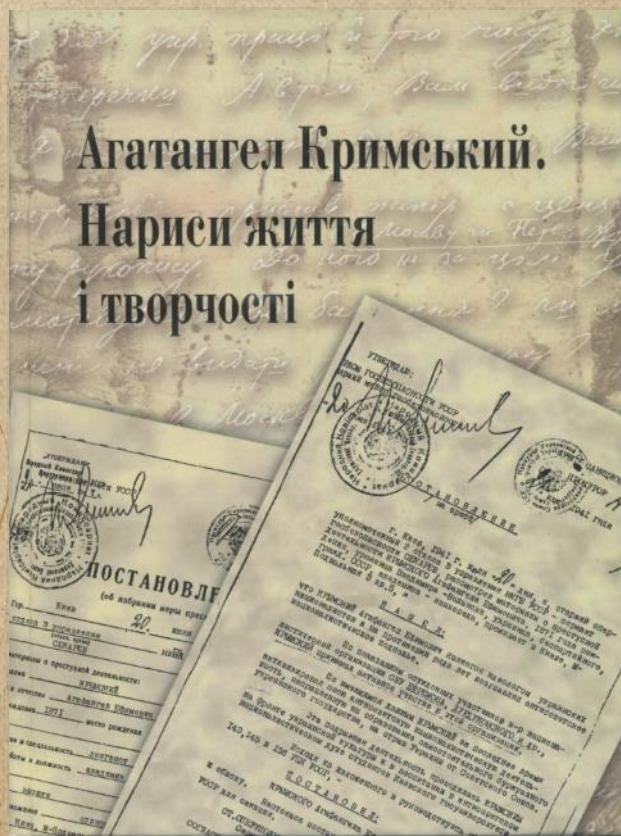
Algodonangel Paul Carter (AVB)

[illegible]

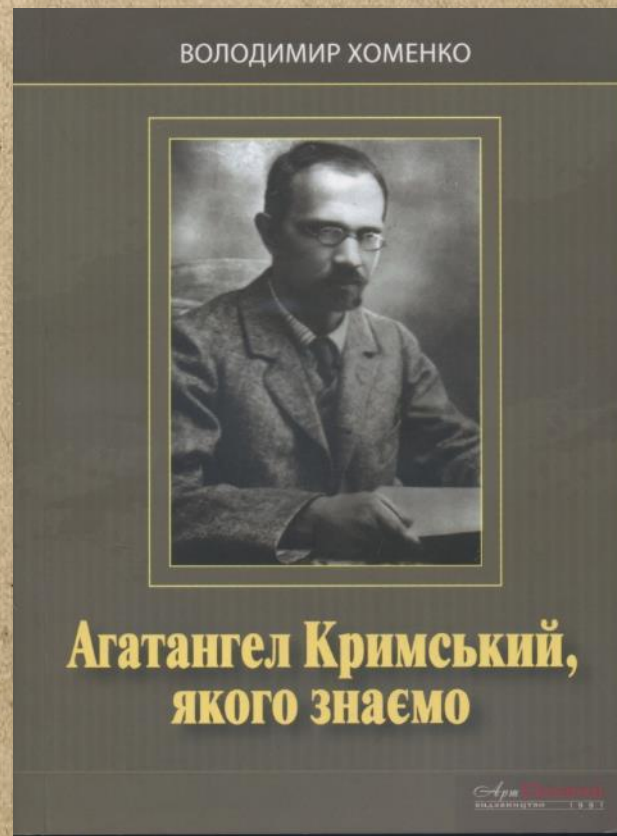
А.Кримський. Автобіографія. Рукопис
(ф.І, 22404)

А. Крильский

ВА682315

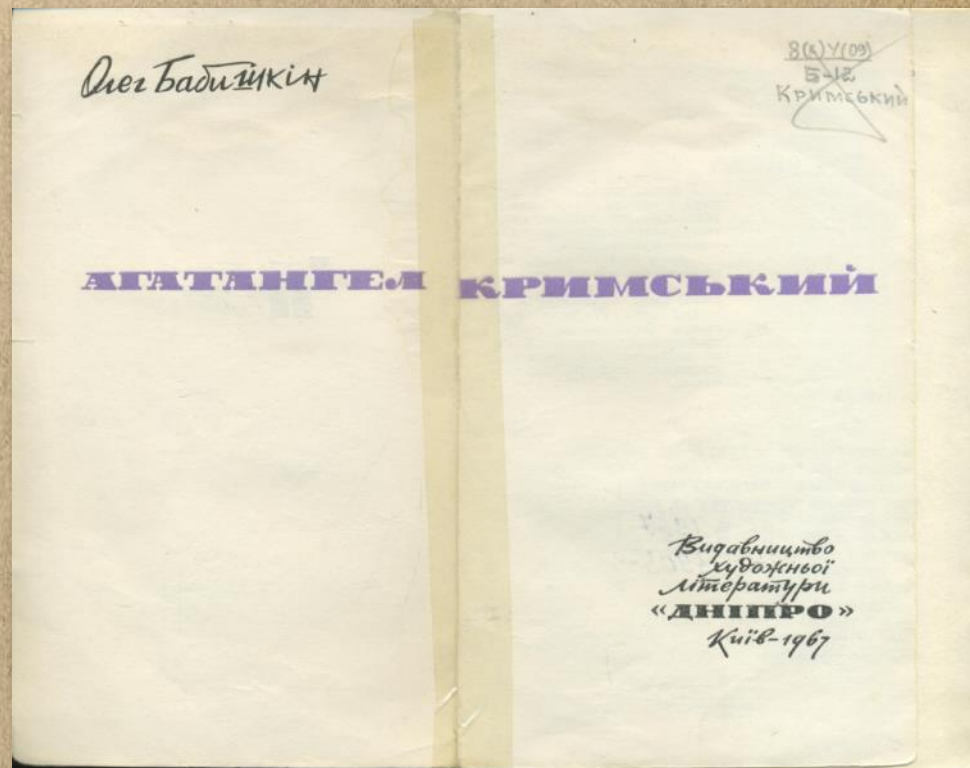
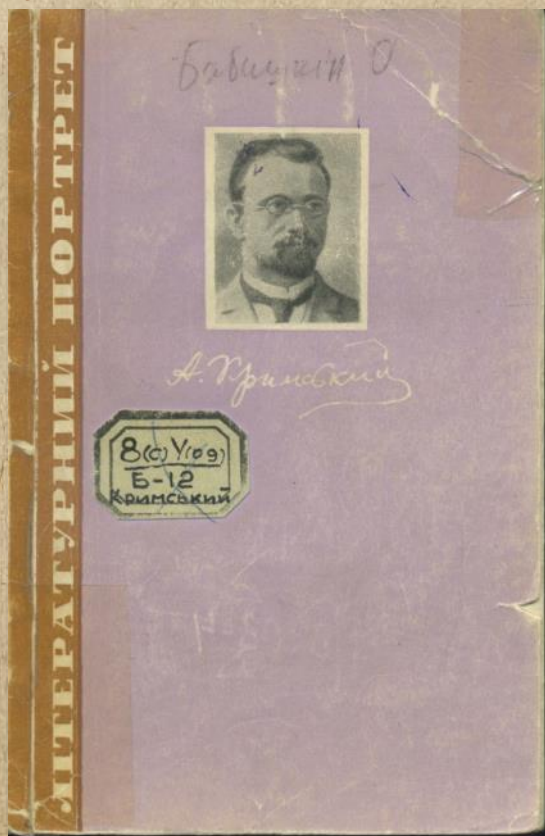

ВА836473

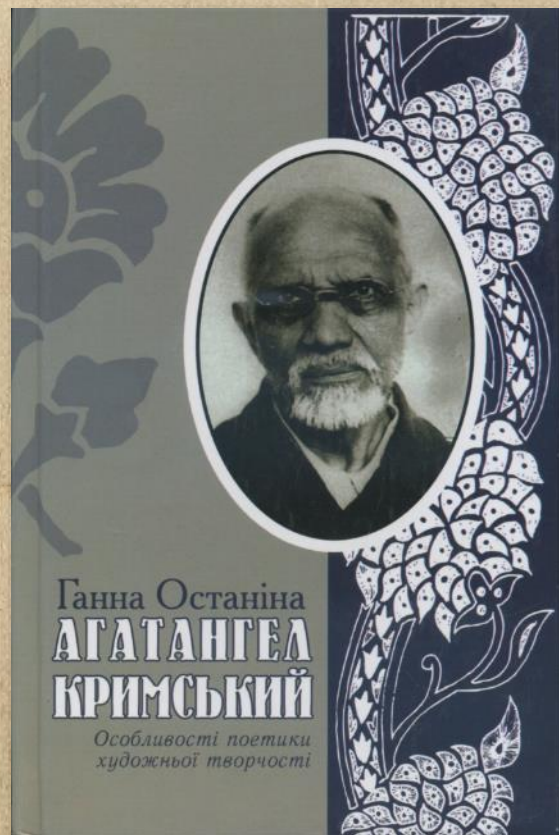

У три роки він умів читати, у п'ять пішов до училище в Звенигородці, куди переїхала сім'я, далі – навчання в Острозькій та Київській гімназіях і вступ до відомої Колегії Талагана. За цей час опановує французьку, німецьку, англійську, польську, грецьку, італійську, турецьку, латину. Пут же він знайомиться і з такими відомими постатями, як Михайло Драгоманов, Павло Житецький, Леся Українка, які дуже вплинули на молодого Агатангела

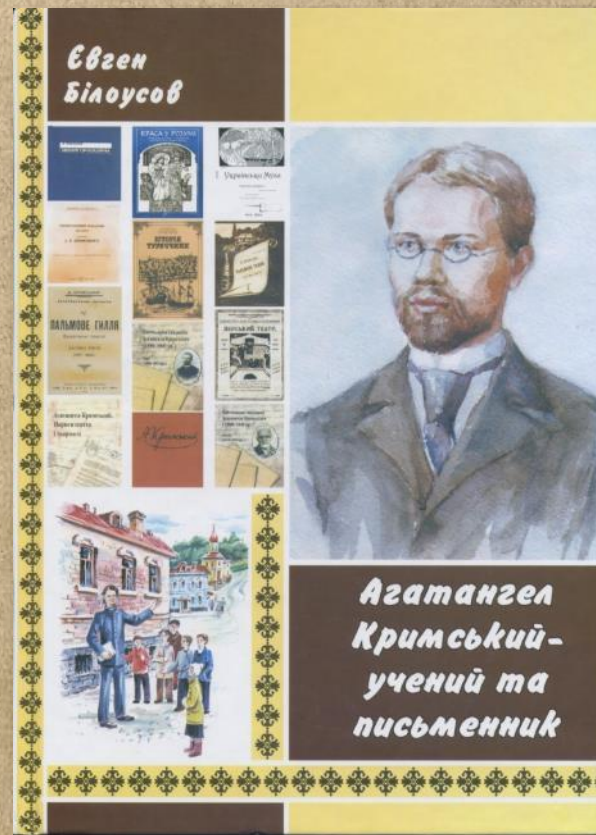
АО180955

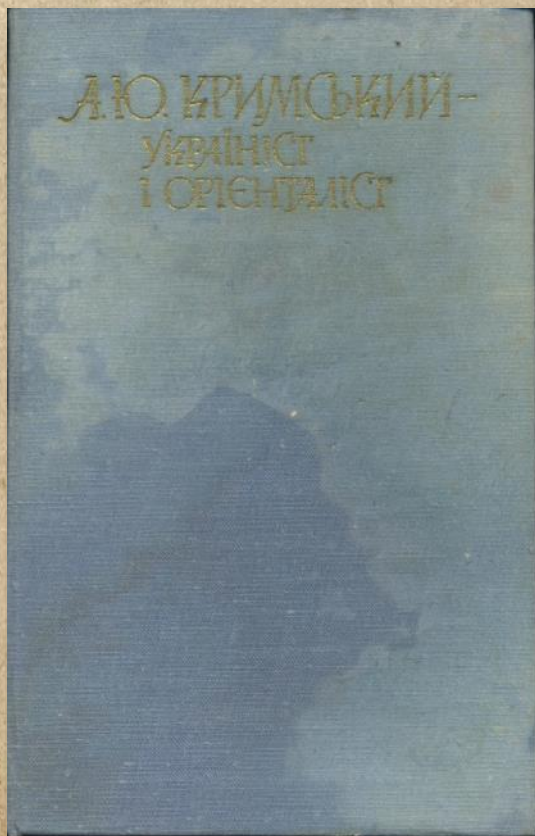
BA709494

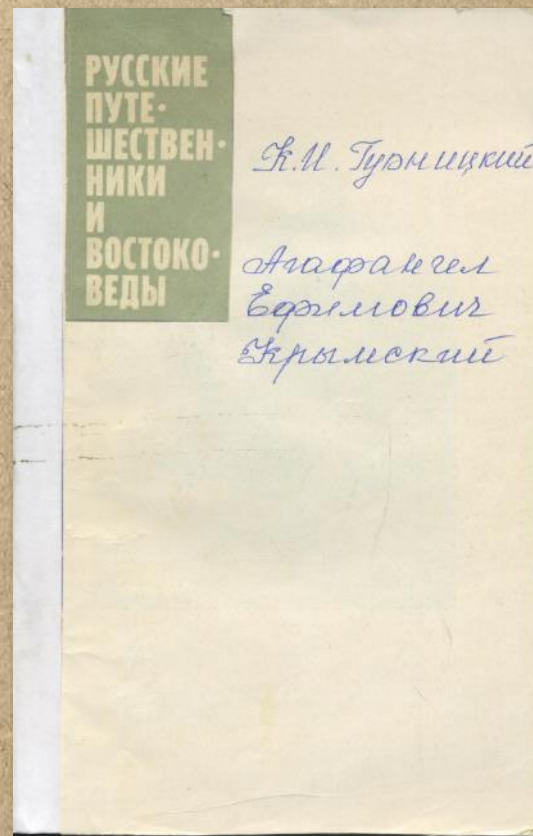
BC54087

Айзеншток 3177

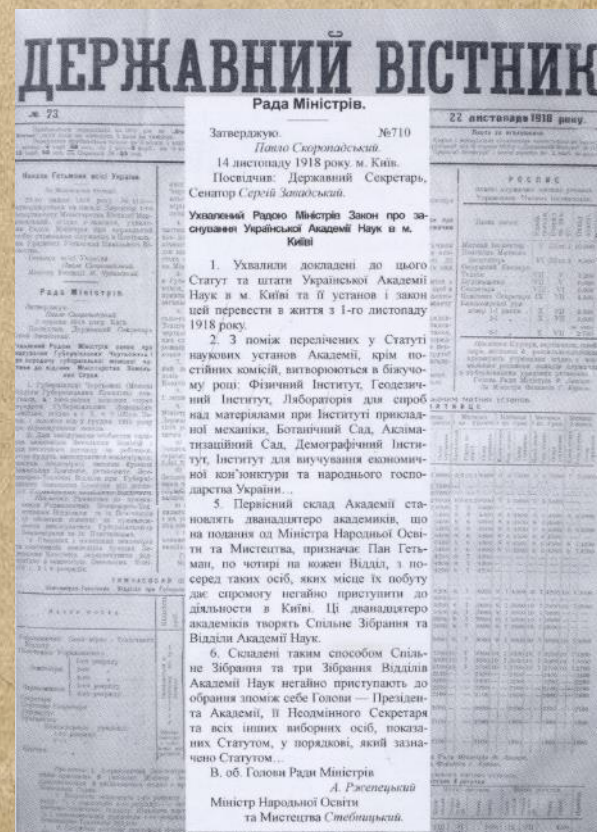

ВА354717

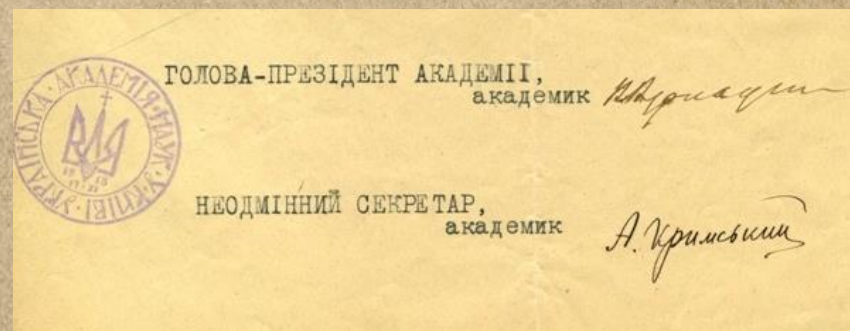

Під час правління гетьманату Скоропадського 1918 року Кримський повертається до Києва, де дістає посаду вченого секретаря новоствореної Української Академії Наук, а фактично нею й керує., оскільки перший президент Академії Володимир Вернадський на початку 1920 року виїхав до Петрограда й очолив Радіоінститут, а обраний на його місце ботанік Володимир Липський не мав необхідного адміністраторського хисту.

ВС47221

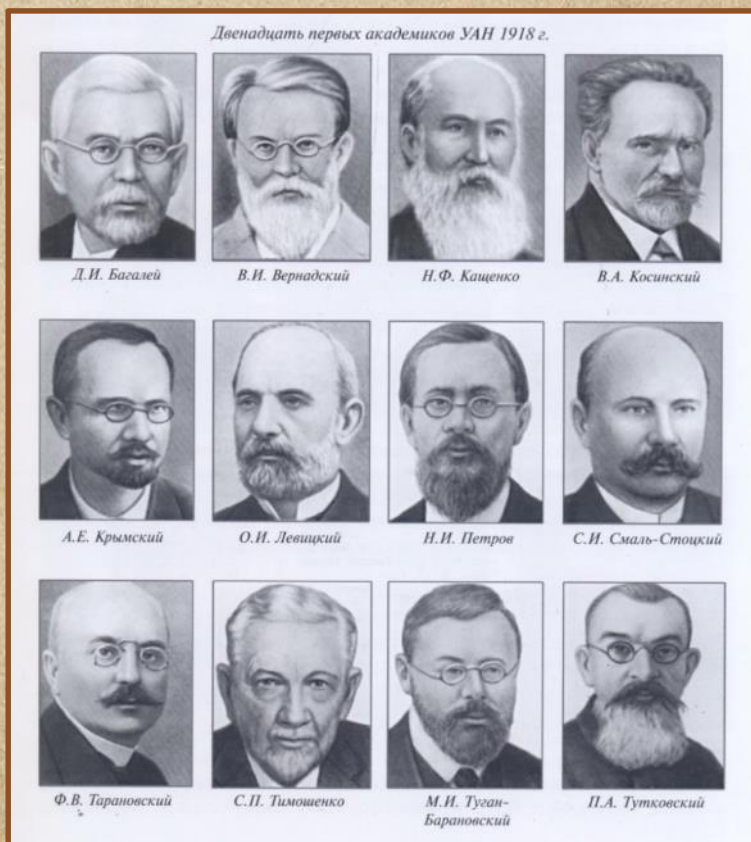

ВА594497

Тут він також очолює історико-філологічним відділ, кабінет арабо-іранської філології. Під його керівництвом працюють комісії: правописна й діалектологічна, словника живої мови, історії мови.

В А588070

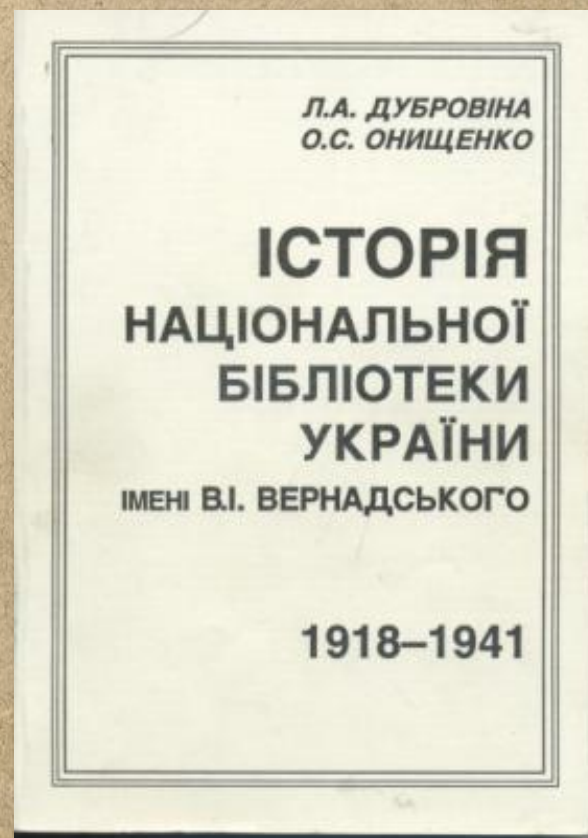

У 1919 році, з приходом більшовиків, існування Академії буквально жевріє, і Кримський випрошує пайки та одяг для співробітників. Влада також виділяє земельну ділянку для Академії, де вчені фактично власноруч заготовляють дрова: приміщення, де знаходилася Академія (на вулиці Володимирській, 54), не опалювалося. Там було настільки холодно взимку, що чорнило замерзало.

BC26556

BA586032

У часи найбільшого зuboжіння вчені писали твори на старих театральних афішах розчиненими у воді хімічними олівцями. А проте саме завдяки Агатангелу Кримському вдалося зберегти Академію від знищення, а згодом розширити її та збагатити книгозбірню.

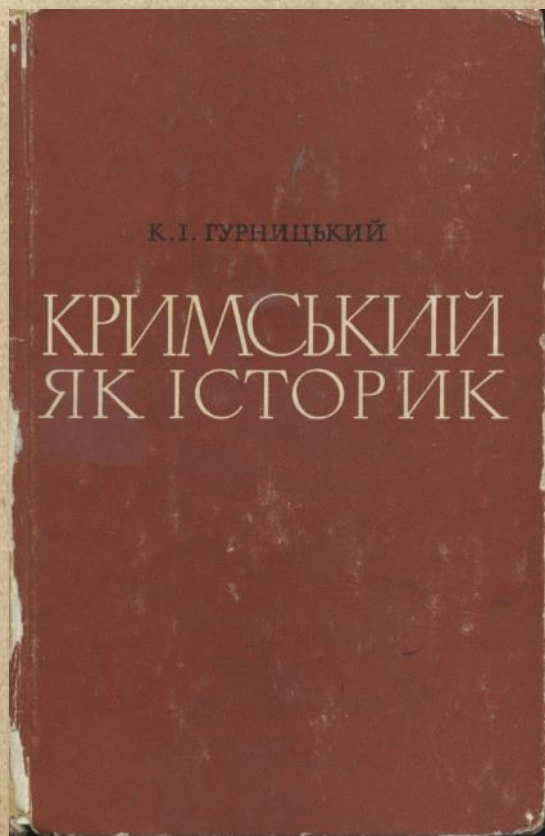
B354139/1

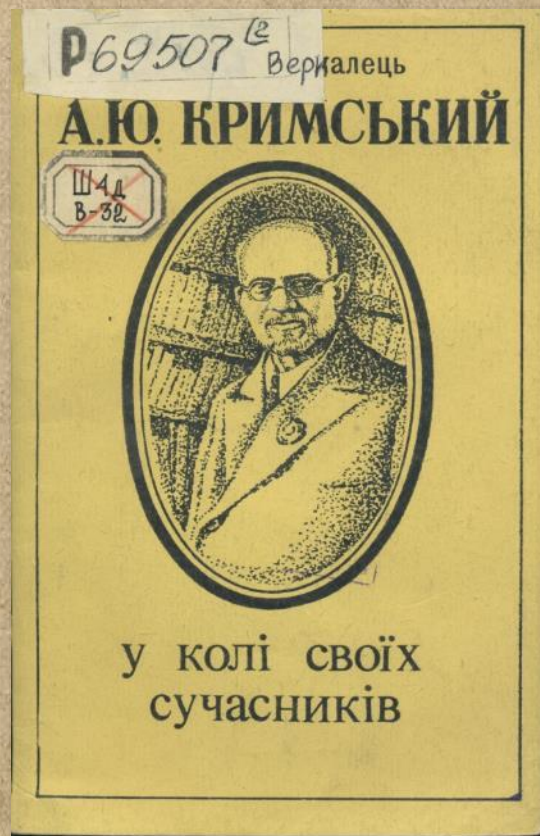
P136016

ВА175500

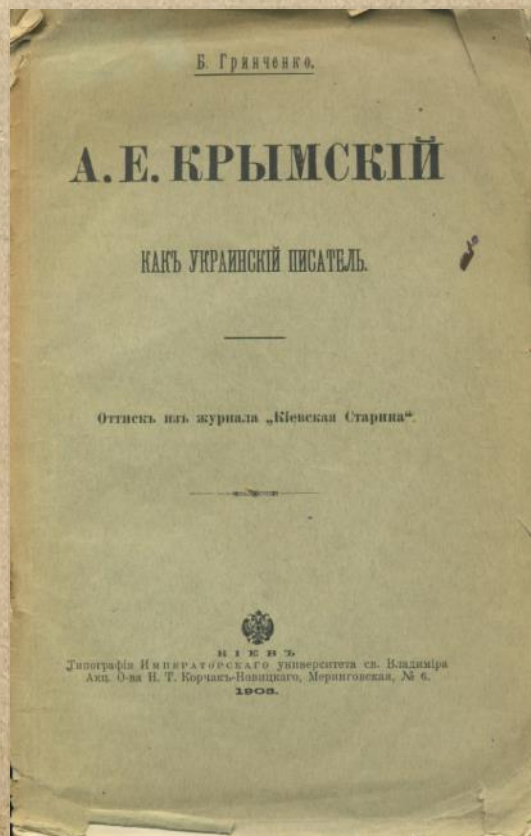

Р69507

Незважаючи на те, що Агатангел Кримський не мав і краплини української крові, (про себе А.К. писав: "мій батько з білоруського міщанського роду, мати – польська литовка, — я, значця, ані кровинки вкраїнської не маю, тільки що вродився та виріс на Вкраїні") відомий поліглот і сходознавець усе ж почувався українцем.

BO23123

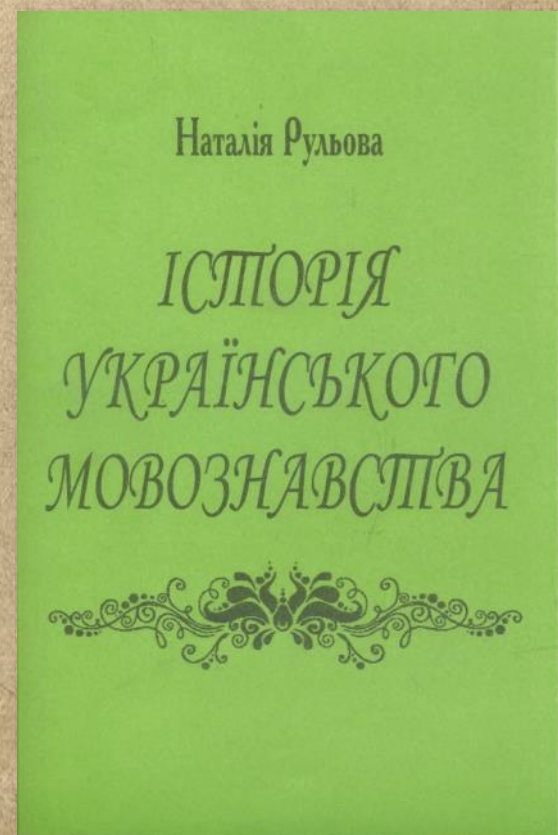
Ж73363.1.-2006.

В348716/1

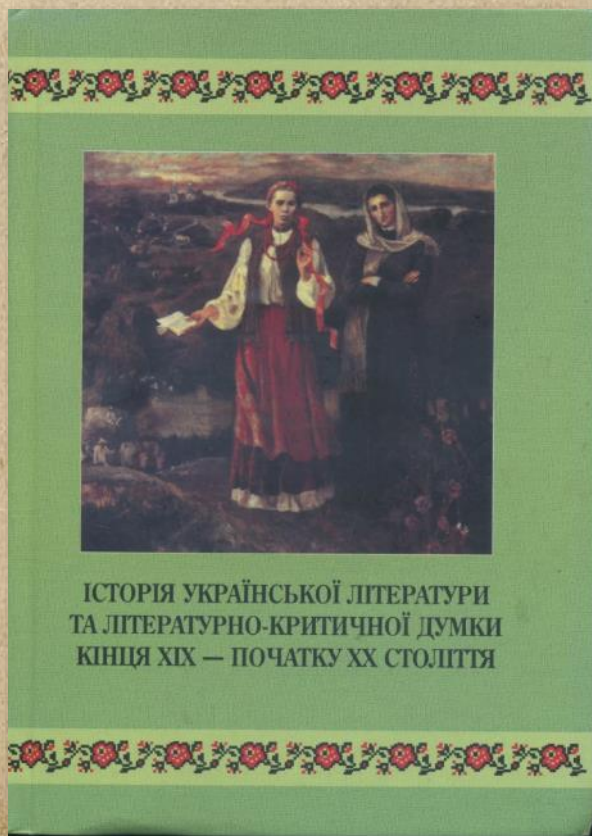

ВЯ751803

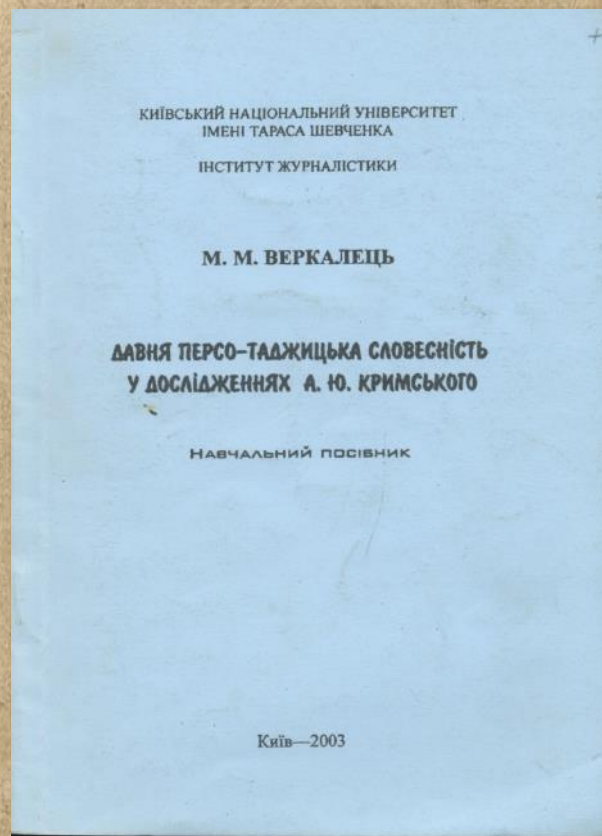

А. Кримський мав феноменальну пам'ять, часто скаржився знайомим, що взагалі нічого не може забути, навіть, коли хоче, тримаючи в голові зайві та непотрібні відомості. Працював по 18 годин на добу.

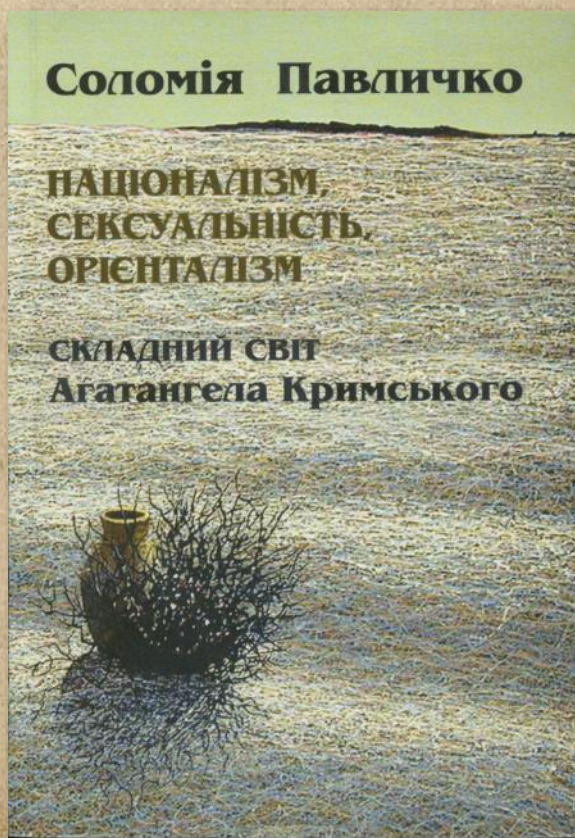
ВА706256

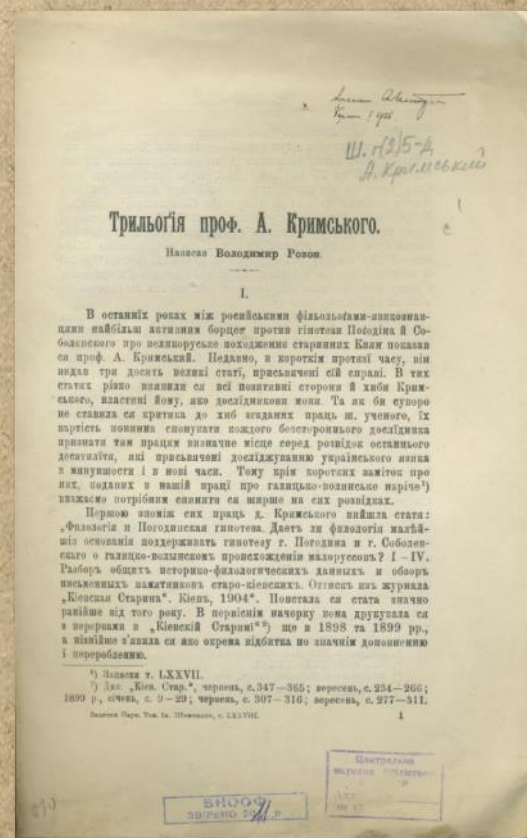
ВА647081

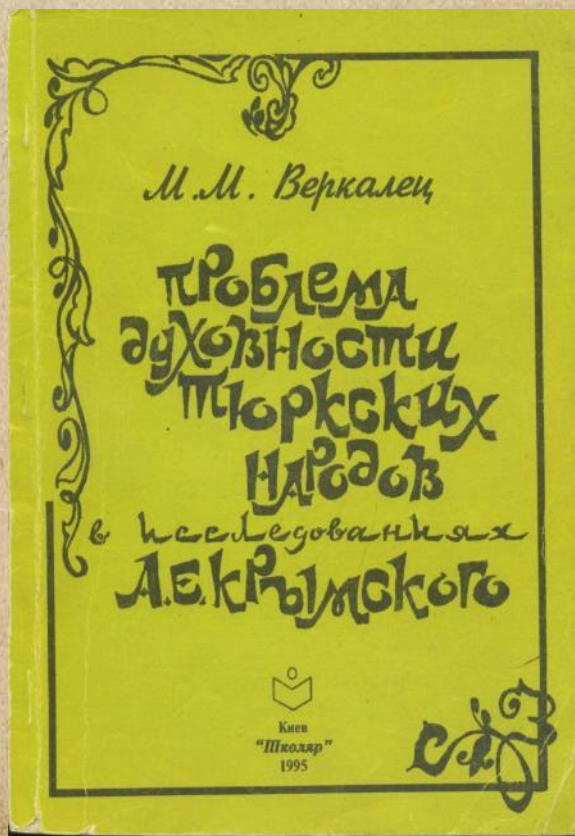
ВА601432

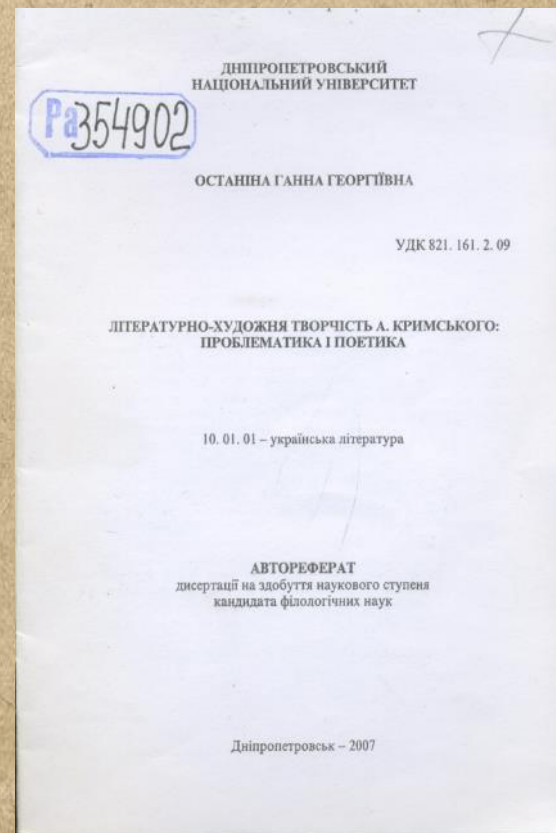
Айзеншток 9947/35

ВА576832

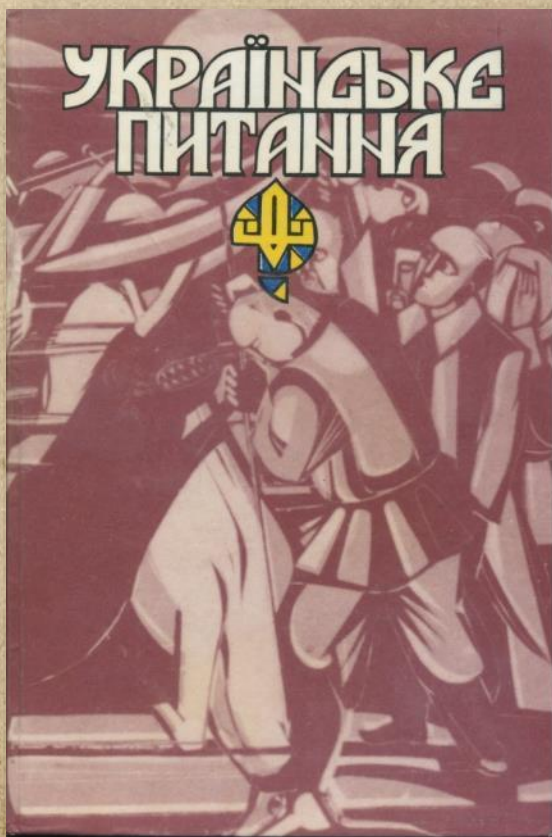
РА354902

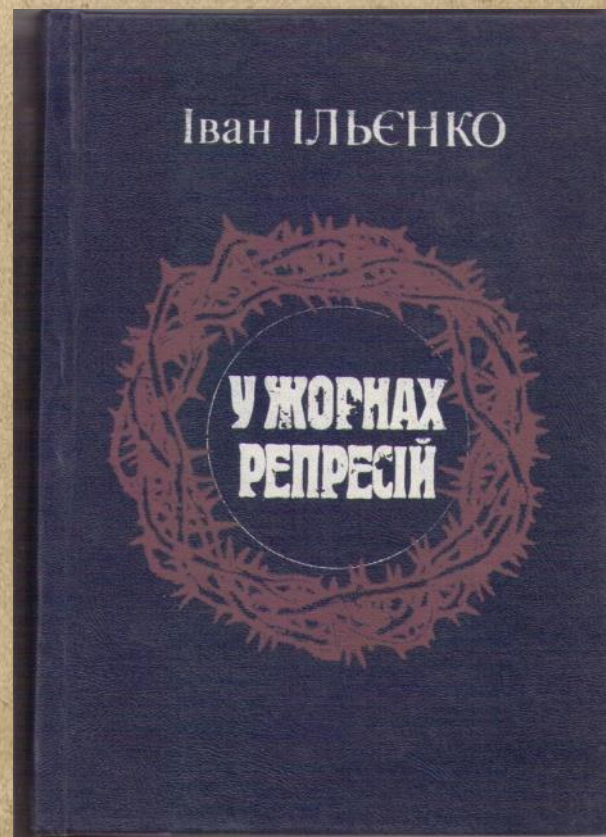
У 1941 році постановою НКВС Кримського оголосили «ідеологом українських націоналістів, який упродовж років очолював націоналістичне підпілля».

Його разом з іншими українськими патріотами заарештовують і відправляють до кустанайської в'язниці в Казахстані. Уже невдовзі він помирає – за однією з версій дослідників, унаслідок жорстоких тортур.

ВА587260

АО258405

Увічнення пам'яті Агатангела Кримського:

• постановою Радміну України від 7 травня 1971 року №203 педагогічне училище у Володимирі-Волинському отримало ім'я Агатангела Кримського. Зараз це Володимир-Волинський педагогічний коледж імені Кримського;

• з 1992 року виплачується Волинська обласна премія імені Кримського. Отримують її за досягнення в галузі художньої літератури, документальної та науково-критичної літератури, а також авторам кращих творів жанру театральної режисури, акторам;

• Соломія Павличко займалася дослідженням життя і творчості Агатангела Кримського. У 2000 році виходить друком її книга "Націоналізм, сексуальність, орієнталізм: складний світ Агатангела Кримського". Роботу над дослідженням життєвого шляху Кримського Павличко не закінчила, на жаль, їй самій для цього не вистачило життя;

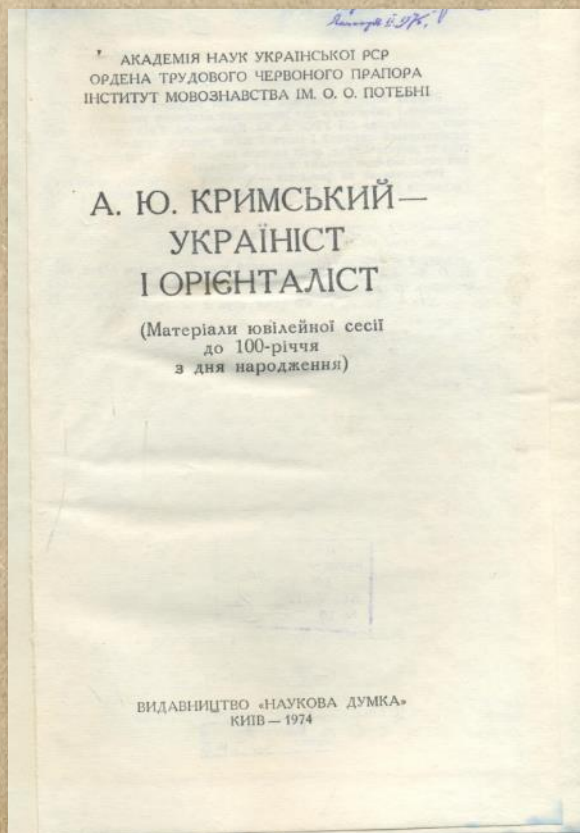
• в 1996 році підприємство "Укрпошта" випустило марку із зображенням Агатангела Кримського;

• біля педагогічного коледжу у Володимирі-Волинському встановлено погруддя вченого;

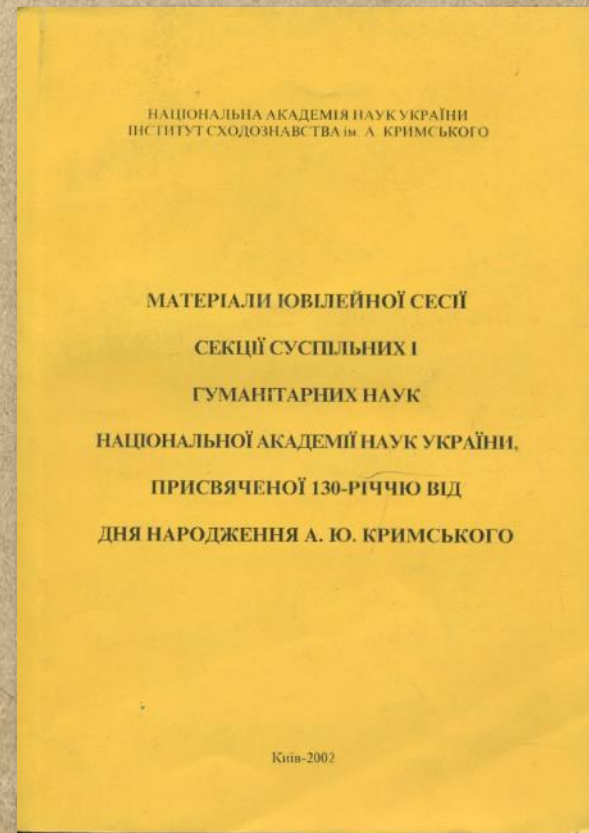
• у Києві по вулиці Хмельницького, на будівлі колегії Павла Галагана встановлено меморіальну дошку в пам'ять Кримського.

Айзеншток 3177

ВА624753

Першою пам'ятною монетою 2021 року стала Пам'ятна монета "Агатангел Кримський"
 "Національний банк України уведе її в обіг 12 січня 2021 року. Монета продовжує серію
 "Видатні особистості", має номінал 2 гривні та виготовлена з недорогоцінного сплаву –
 нейзильберу.

АГАТАНГЕЛ КРИМСЬКИЙ СЕРІЯ

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

напис "Україна"
номінал
рік карбування

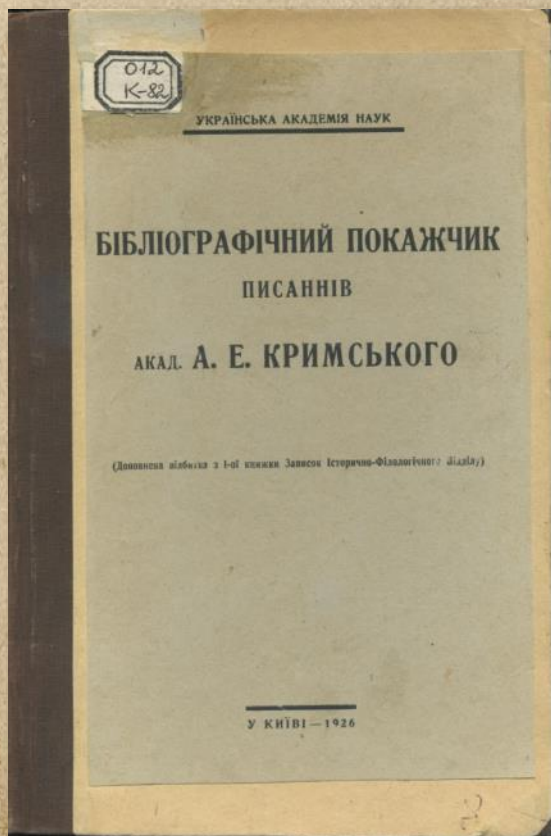
геометричний декор із розкриття книг
багатопротинна зоря
напис "Я зрозумів, що мушу бути укріпленою – це в моєму серці"
портрет Банковця монетного двору
фасетово "А. Кримський"

вертикальний ліній
портрет
Агатангела
Кримського
напис "Агатангел Кримський"
дати життя
оскоженість

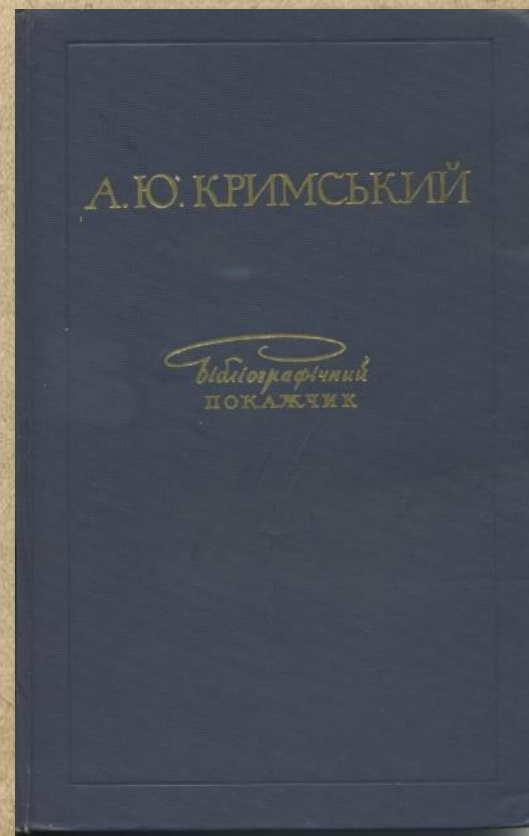
Введення в обіг	Метал	Діаметр	Категорія якості карбування	Гурт	Тираж
12 січня 2021	нейзильбер	31,0 мм	спеціальний анциркулейтед	рифлений	35 000 шт.

ПАМ'ЯТНІ МОНЕТИ • 2021 • ВИДАТНІ ОСОБИСТОСТІ УКРАЇНИ

ВН14733

Айзеншток 6141

Джерела:

Архівна спадщина А.Ю. Кримського. Інститут рукопису НБУВ у ф. 36, ф. I, та ф. III

Агатангел Кримський: доля сходовознавця <http://na-skrzhasyah.blogspot.com/2017/02/blog-post.html>

Агатангел Кримський — «найкращий кримський подарунок Україні»
http://www.zvenib.in.ua/2018/01/blog-post_12.html

Агатангел Кримський – феномен у європейській та українській культурі
<https://www.radiosvoboda.org/a/2276061.html>

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
ВІДДІЛ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ВСІ ПРАВА ЗАХИЩЕНІ © ВСКД НБУВ ТОЛ. БІБ-РІ. А. ПРОКОШЕНА.